

Hallituksen esitys Eduskunnalle Pohjoismaiden välillä peruskoulun luokanopettajien yhteispohjoismaisista työmarkkinoista tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä peruskoulun luokanopettajien yhteispohjoismaisista työmarkkinoista maaliskuussa 1982 tehdyn sopimuksen. Sopimuksen tarkoituksena on, että henkilö, joka on jossain sopimusvaltiossa suorittanut virallisesti hyväksytyyn, vähintään kolmivuotiseen opiskeluun perustuvan peruskoulun luokanopettajan tutkinnon, hyväksytään tietyn edellytyksin opettajaksi myös muissa sopimusvaltioissa.

Koska sopimuksen voimaansaattaminen vaatii erityisen perustuslainsäätämisyksessä säädettävän lain, esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen eräiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta.

Sopimus tulee voimaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun kaikki sopimusvaltiot ovat tallettaneet ratifioimisasiakirjansa Suomen ulkoasiainministeriöön. Laki on tarkoitus saattaa voimaan samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

Työvoiman siirtymistä pohjoismaasta toiseen säätelevä perussopimus on vuonna 1954 tehty sopimus Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan yhteisistä työmarkkinoista (SopS 22/54), jota on uusittu maaliskuussa 1982 allekirjoitetulla sopimuksella Pohjoismaiden yhteisistä työmarkkinoista. Koska Pohjoismaissa on useilla aloilla pätevyyttä koskevia kansallisia määräyksiä sekä julkisoikeudellisten palvelussuhteiden osalta kansalaisuutta koskevia rajoituksia, on työvoiman siirtymisen helpottamiseksi tehty joukko työmarkkinasopimusta täydentäviä erillisiä sopimuksia tiettyjen erityisammattiryhmien koulutuksen antaman pätevyyden hyväksymisestä kaikissa Pohjoismaissa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston kulttuuri-sihteeristön asettama työryhmä valmisteli Pohjoismaiden Neuvoston vuonna 1979 hyväksymän suosituksen mukaisesti ehdotuksen sopimukseksi peruskoulun luokanopettajien yhteispohjoismai-

sista työmarkkinoista. Ministerineuvosto (opetus- ja kulttuuriministerit) hyväksyi sopimusehdotuksen marraskuussa 1981 ja sopimus allekirjoitettiin Pohjoismaiden Neuvoston 30. istunnon yhteydessä Helsingissä 3 päivänä maaliskuuta 1982.

Sopimusehdotuksesta ovat antaneet lausuntonsa työvoimaministeriö, kouluhallitus, Ahvenanmaan maakuntahallitus ja Opettajien Ammattijärjestö OAJ. Lausunnoissa pidetään yleensä sopimuksen tekemistä tarpeellisena.

2. Sopimuksen merkitys

Yksinkertaistaessaan luokanopettajien tutkinnon keskinäistä hyväksymistä Pohjoismaissa sopimus helpottaa heidän siirtymistään maasta toiseen. Tällä on Suomen kannalta merkitystä lähinnä Suomen ja Ruotsin välillä tapahtuvalle muuttoliikkeelle. Muissa Pohjoismaissa kuin Ruotsissa luokanopettajan kelpoisuuden saaneet opettajat voinevat jossain määrin hakeutua

maamme ruotsinkielisiin kouluihin, joissa tällä hetkellä on vajausta luokanopettajista. Suomenkielisiin kouluihin voinevat käytännössä sen sijaan hakeutua vain Ruotsissa koulutetut suomenkieliset luokanopettajat, jotka haluavat siirtyä opettajiksi Suomeen. Tässä suhteessa sopimuksella on merkitystä myös Ruotsista Suomeen suuntautuvan paluumuuton kannalta. Suomesta on siirtynyt sekä suomen- että ruotsinkielisiä luokanopettajia lähinnä Ruotsiin, ja heidän ase-

maansa palkkauksen, sosiaalietuuksien ja työsuhdeturvan osalta sopimus tuo parannusta.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Sopimuksen voimaantulo ei tule aiheuttamaan valtiolle välittömiä lisäkustannuksia. Myöskään opetusministeriölle ja kouluhallitukselle ei ole odotettavissa merkittäviä lisätehtäviä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Sopimuksen sisältö

1 artikla. Tämä artikla sisältää luokanopettajan tutkinnon hyväksymistä toisessa sopimusvaltiossa koskevan yleissäännön. Sen mukaan josakin sopimusvaltiossa virallisesti hyväksytty vähintään kolmivuotiseen opiskeluun perustuva luokanopettajan tutkinto hyväksytään kussakin sopimusvaltiossa saman kelpoisuuden tuottavaksi. Niissä tapauksissa, joissa koulutusta annetaan vain peruskoulun kolmea tai neljää ensimmäistä luokkaa varten, koulutus tuottaa sopimuksen mukaan kelpoisuuden opettamiseen vain näillä luokilla. Ylempiasteinen opetustyö vaatii lisäsuorituksia, joista on tarkoitus säätää asetuksella.

2 artikla. Toisen sopimusvaltion peruskoulussa toimivalta opettajalta edellytetään koulun opetuskielen hallintaa. Valtion tulee järjestää kokeita asianomaisessa kielessä ja antaa mahdollisuus valmennusopetuksen saamiseen. Suomessa ei ole tarpeen järjestää erikseen kielitutkintoja, koska opettajankoulutusyksiköt voivat voimassa olevien määräysten mukaan antaa todistuksen opetuskielen hallinnasta. Valmennusopetusta voidaan antaa korkeakouluissa joko luokanopettajan koulutuksen tai muun koulutuksen yhteydessä. Skandinavia kielistä (norjaa, ruotsia tai tanskaa) hallitseva opettaja voidaan Suomessa ottaa ruotsinkieliseen kouluun opettajaksi artiklan perusteella ilman kielitutkintoa kahdeksi vuodeksi. Hän ei kuitenkaan saa antaa äidinkielen opetusta, ennen kuin hän on suorittanut kokeen äidinkieleessä. Määräys ei kuitenkaan koske ruotsinkielisiä muiden pohjoismaiden opettajia, vaan ruotsinkieli-

nen voidaan suoraankin nimittää virkaan ja hän saa antaa äidinkielen opetusta.

3 artikla. Artikla koskee muussa sopimusvaltiossa tutkinnon suorittaneelta opettajalta Tanskassa edellytettävää erillistä tutkintoa

4 artikla. Sopimuksen mukaisesti kelpoinen luokanopettaja voidaan tämän artiklan mukaan nimittää luokanopettajaksi toisessa sopimusvaltiossa, vaikka hän ei ole kyseisen maan kansalainen. Peruskoulua koskevan kansakoululain 56 §:n mukaan voidaan peruskoulun virkaan nimittää vain Suomen kansalainen. Hallitusmuodon 84 §:n mukaan valtion virkaan voidaan pykälässä mainituin poikkeuksin nimittää vain Suomen kansalainen. Muun muassa vieraan kielen opettajiksi kouluihin voidaan ottaa muitakin kuin Suomen kansalaisia. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnossaan n:o 13/1982 vp. katsonut, että mainittua hallitusmuodon säännöstä on sovellettava kunnallisten oppilaitosten opettajiin. Tämä artikla on siten ristiriidassa hallitusmuodon kanssa.

5 artikla. Tämän artiklan mukaan toisessa sopimusvaltiossa viran tai toimen saaneen luokanopettajan oikeuden palkkaan, eläkkeeseen ja muihin palvelukseen liittyviin etuihin edellytetään sopimusvaltiossa olevan sama kuin tässä valtiossa olevilla luokanopettajilla.

6 artikla. Tässä artiklassa tuodaan suosituksenomaisesti esille sopimusvaltioiden yleinen velvoite huolehtia siitä, että kansallista lainsäädäntöä muutetaan sopimuksen 1—5 artiklassa tarkoitettujen periaatteiden mukaisesti. Ehdotukseen laiksi sopimuksen eräiden määräysten hyväksymi-

sestä ja sopimuksen soveltamisesta on sisällytetty tarpeelliset lainmuutokset.

7 artikla. Sopimusvaltioiden keskushallinnon kouluviranomaisten, joita Suomessa ovat opetusministeriö ja kouluhallitus, tulee tämän artiklan mukaan seurata peruskoulun luokanopettajien työmarkkinoilla tapahtuvaa kehitystä ja välittää toisilleen tietoja opettajien työmarkkinakehityksen arvioimiseksi.

8 artikla. Artikla sisältää sopimuksen ratifiointia ja ratifioimiskirjojen tallettamista sekä sopimuksen voimaantuloa, irtisanomista ja voimassaolon lakkaamista koskevat määräykset. Sopimus tulee voimaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun kaikkien osapuolten ratifioimisasiakirjat on talletettu Suomen ulkoasiainministeriöön. Sopimus voidaan irtisanoa kuuden kuukauden irtisanomisajalla päättymään 1 päivänä heinäkuuta tai 1 päivänä tammikuuta. Erittäin poikkeuksellisissa oloissa sopimus voidaan sanoa irti noudattamatta irtisanomisaikaa.

2. Lakiehdotuksen perustelut

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki, johon tulisivat säännökset sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamiseksi tarpeellisista valtion sisäisistä täsmennyksistä.

1 §. Pykälä sisältää säännökset sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksymisestä.

2 §. Pykälän mukaan Suomen kansalaisuus ei ole edellytyksenä sopimusvaltiossa virallisesti hyväksytyyn peruskoulun luokanopettajan tutkinnon suorittaneen sopimusvaltion kansalaisen nimittämiseksi vastaavaa pätevyyttä edellyttävään virkaan Suomessa. Säännös perustuu sopimuksen 4 artiklan 1 kappaleeseen, jossa ei aseteta minkäänlaisia kansalaisuutta koskevia rajoituksia. Pykälässä on kuitenkin edellytetty, että virkaan nimitettävä henkilö on jonkun sopimusmaan kansalainen.

Pykälän 2 momentin mukaan olisi luokanopettajan virkaa täytettäessä toimiminen luokanopettajana toisessa sopimusvaltiossa rinnastettava luokanopettajan viran hoitamiseen Suomessa. Säännös perustuu sopimuksen 4 artiklan 2 kappaleeseen.

3 §. Pykälän mukaan toisen sopimusvaltion kansalaiset, jotka toimivat luokanopettajan virassa, ovat palkkauksen, perheeläkkeen ja hautaus-

avustusten suhteen samassa asemassa kuin Suomen kansalaiset. Säännös perustuu sopimuksen 5 artiklaan.

4 §. Tämän pykälän mukaan lakia sovellettaisiin myös valtion oppilaitoksen virkaan, joka vastaa peruskoulun luokanopettajan virkaa.

5 §. Pykälässä olisi tavanomainen säännös ase-
tusten antovaltuudesta.

6 §. Laki tulisi voimaan asetuksella erikseen säädettävänä ajankohtana. Voimaantuloasetus annettaisiin sen jälkeen, kun edellytykset sopimuksen kansainväliselle voimaantulolle olisivat olemassa. Tarkoituksena on, että laki tulisi voimaan samanaikaisesti kuin sopimuskin.

3. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Sopimuksen 4 artiklan määräys kansalaisuutta koskevan vaatimuksen poistamisesta luokanopettajan virkaan nimitettäessä sekä 5 artiklan määräys Pohjoismaiden luokanopettajien yhdenvertaisesta kohtelusta palkan, eläkeoikeuden ja muiden toimeen liittyvien etujen suhteen merkitsevät poikkeusta Suomen lainsäädäntöön ja vaativat näin ollen eduskunnan suostumuksen.

4. Säättämisyjärjestys

Sopimuksen mukaan voidaan valtion ja kunnan ylläpitämän oppilaitoksen virkaan nimittää muitakin kuin Suomen kansalaisia, vaikka kysymys ei ole vieraan kielen opettajan virasta. Koska tämä määräys on ristiriidassa hallitusmuodon 84 §:n säännöksen kanssa, tulee lakiehdotus käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä ja 69 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne Helsingissä 3 päivänä maaliskuuta 1982 Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä peruskoulun luokanopettajien yhteis-pohjoismaisista työmarkkinoista tehdyn sopimuksen määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Samalla annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Pohjoismaiden välillä peruskoulun luokanopettajien yhteispohjoismaisista työmarkkinoista tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä ja 69 §:n 1 momentissa määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §

Helsingissä 3 päivänä maaliskuuta 1982 Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä peruskoulun luokanopettajien yhteispohjoismaisista työmarkkinoista tehdyn sopimuksen määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin siitä on sovittu.

2 §

Sopimusvaltion kansalainen, joka on sopimusvaltiossa suorittanut virallisesti hyväksytyyn peruskoulun luokanopettajan tutkinnon, voidaan Suomessa nimittää peruskoulun luokanopettajan virkaan sen estämättä, että hän ei ole Suomen kansalainen.

Täytettäessä luokanopettajan virkaa on toiminen luokanopettajana toisessa sopimusvaltiossa rinnastettava luokanopettajan viran hoitamiseen Suomessa.

3 §

Toisen sopimusvaltion kansalaisella, joka toi-

mii luokanopettajan virassa Suomessa, on sama oikeus palkkaan ja eläkkeeseen sekä muihin virkaan liittyviin etuihin kuin vastaavassa virassa olevalla Suomen kansalaisella. Hänen kuoltuaan on hänen edunsaajillaan, jotka ovat toisen sopimusvaltion kansalaisia, sama oikeus perhe-eläkkeeseen, hautausapuun ja hautauskustannusten korvaukseen kuin Suomen kansalaisella.

4 §

Tätä lakia sovelletaan myös valtion oppilaitoksen virkaan, joka vastaa peruskoulun luokanopettajan virkaa.

5 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

6 §

Tämä laki tulee voimaan asetuksella erikseen säädettävänä ajankohtana.

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 1983

**Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO**

Ulkoasiainministeri *Paavo Väyrynen*

SOPIMUS

Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä peruskoulun luokanopettajien yhteispohjoismaisista työmarkkinoista

Sopimusvaltiot, jotka, Islantia lukuunottamatta, ovat aikaisemmin tehneet sopimuksen yhteisistä pohjoismaisista työmarkkinoista,

jotka katsovat, että peruskoulunopettajien vapaa ammatillinen siirtyminen pohjoismaasta toiseen hyödyttäisi koululaitoksen kehitystä näissä valtioissa,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Jokainen, joka on suorittanut virallisesti hyväksytyn vähintään kolmivuotiseen opiskeluun perustuvan peruskoulun luokanopettajan tutkinnon yhdessä sopimusvaltiossa, hyväksytään tässä sopimuksessa määritellyin edellytyksin opettajaksi kaikkiin muihin sopimusvaltioihin ja on oikeutettu niissä harjoittamaan opettajan ammattia.

Jokainen, jolla on virallisesti hyväksytty luokanopettajan koulutus, on pätevä opettamaan peruskoulun kolmella tai neljällä ensimmäisellä luokalla jossakin sopimusvaltiossa ja voi tässä sopimuksessa esitetyin edellytyksin toimia luokanopettajana peruskoulun neljällä ensimmäisellä luokalla jokaisessa sopimusvaltiossa. Ylempiasainen opetustyö vaatii lisäsuorituksia.

2 artikla

Yhden sopimusmaan luokanopettajan, joka toimii toisen sopimusmaan peruskoulussa, edellytetään hallitsevan asianomaisen koulun opetuskielen.

Valtiot sitoutuvat järjestämään kokeita asianomaisissa kielissä ja takaamaan opettajille mahdollisuuden osallistua tarvittavaan valmennusopetukseen.

Luokanopettaja, joka hallitsee jotakin skandinaavista kieltä (norjaa, ruotsia tai tanskaa), voidaan ottaa palvelukseen kouluun, jonka opetuskielenä on joku toinen skandinaavinen kieli edellyttäen, että hän kahden vuoden kuluessa suorittaa kokeen asianomaisessa kielessä ja että hänet vapautetaan kyseisen kielen opettamisesta tänä aikana.

3 artikla

Jokaisen, joka on suorittanut virallisesti hyväksytyn luokanopettajan tutkinnon jossakin sopimusmaassa, on Tanskassa suoritettava erillinen ammatillinen/kasvatustieteellinen tutkinto neljän ensimmäisen vuoden aikana, jotta hän olisi pätevä toimimaan opettajana kaikilla asteilla tanskalaisessa kansakoulussa.

4 artikla

Luokanopettaja, joka on hyväksytty tämän sopimuksen mukaisesti, on periaatteessa oikeutettu hakemaan luokanopettajan tointa ja vastaanottamaan sen toisessa sopimusvaltiossa olematta sen maan kansalainen.

Toimiminen luokanopettajana yhdessä sopimusvaltiossa on toisessa, jossa ammatin harjoittaminen jatkuu, katsottava samanarvoiseksi kuin vastaavan ammatin harjoittaminen viimeksi mainitussa maassa.

5 artikla

Jonkin sopimusvaltion luokanopettajan, joka on saanut luokanopettajan toimen toisessa sopimusvaltiossa, on periaatteessa oltava samanarvoinen kuin viimeksi mainitun valtion luokanopettaja, kun on kyse oikeudesta palkkaan ja eläkkeeseen sekä muista toimeen liittyvistä eduista.

6 artikla

Kunkin sopimusvaltion on tämän sopimuksen allekirjoitettuaan — siinä määrin kuin on mahdollista — tehtävä muutoksia omiin voimassa oleviin sisäisiin määräyksiinsä niiden periaatteiden mukaisesti, jotka on mainittu artikloissa 1—5.

7 artikla

Sopimusvaltioiden keskushallinnon kouluviranoimaisten tulee seurata peruskoulun luokanopettajien työmarkkinoilla tapahtuvaa kehitystä valtioissaan ja, mikäli erityistoimenpiteet ovat välttämättömiä, ilmoittaa tästä yhteisistä työmarkki-

noista 22 päivänä toukokuuta 1954 tehdyn sopimuksen 5 artiklan mukaisesti asetetulle toimikunnalle.

Keskushallinnon kouluviranomaisten on jatkuvasti välitettävä toisilleen sellaisia tietoja, jotka ovat tärkeitä arvioitaessa sopimusvaltioiden opettajien työmarkkinakehitystä.

8 artikla

Tämä sopimus on ratifioitava ja ratifioimiskirjat talletettava Suomen ulkoasiainministeriöön.

Sopimus tulee voimaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun kaikkien osapuolien ratifioimiskirjat on talletettu.

Kukin sopimusvaltio voi irtisanoa tämän sopimuksen. Irtisanomisaika on vähintään kuusi kuukautta niin, että sopimus lakkaa olemasta voi-

massa 1 päivästä heinäkuuta tai 1 päivästä tammikuuta lähtien.

Kukin sopimusvaltio voi välittömästi lakkauttaa sopimuksen voimassaolon yhden tai useamman sopimusvaltion kanssa sodan, sodanvaaran tai muiden kansallisten tai kansainvälisten erityisyyden sitä vaatiessa. Päätöksestä on välittömästi ilmoitettava asianomaisten maiden hallituksille.

Edellä olevan vakuudeksi ovat asianomaiset valtuutetut allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Helsingissä 3 päivänä maaliskuuta 1982 yhtenä suomen-, islannin-, norjan-, ruotsin- ja tanskankielisenä kappaleena, kaikkien tekstien ollessa yhtä todistusvoimaiset.

(allekirjoitukset)